

Силабус дисципліни (курсу)

«Історія державотворення України»

Ступінь освіти: магістр

Освітньо-професійна

програма: Історія та археологія

Галузь знань: В Культура, мистецтво та гуманітарні науки

Спеціальність: В9 Історія та археологія

Посилання на курс у системі
дистанційного навчання:

<https://posekmodule.km.ua/course/view.php?id=1240#section-1>

Семестр:

Кіл-ть

кредиті:

Мова викладання:

1

4

українська

Розклад занять: <https://kpd.edu.ua/studentu/rozklad-zanyat>

Керівник курсу

П.І.П. Скрипник Анатолій Юрійович

наукова ступінь; доктор історичних наук

вчене звання професор

**Контактна
інформація:**

Тел. (097) 225-22-85

e-mail: skranat@ukr.net

Опис дисципліни

Мета вивчення навчальної дисципліни	Вивчення історії української державності має на меті сформувати в майбутніх фахівців цілісну картину і всебічне наукове уявлення щодо історії і розвитку української державності, комплексі та взаємозв'язку і виробити на основі цього сучасні знання про місце і роль українського етносу та вітчизняної історії у світовому і європейському просторі на всіх етапах історії.
Кількість кредитів	4
Загальна кількість годин	120
Кількість модулів	1
Форма навчання	денна
Статус навчальної дисципліни	нормативна
Перелік навчальних дисциплін, які мають бути вивчені раніше, перелік раніше здобутих результатів навчання	Передумови для вивчення дисципліни (перелік навчальних дисциплін, які мають бути вивчені раніше, перелік раніше здобутих результатів навчання) – вивчення Історії України, Всесвітньої історії, правознавства, української мови на попередньо

здобутому рівні вищої освіти.

Формування програмних компетентностей та результатів навчання

Індекс матриці ОПП	Програмні компетентності та результати навчання
ЗК01.	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
ЗК02.	Здатність працювати автономно.
ЗК03.	Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово
ЗК04.	Здатність спілкуватися іноземною мовою.
ЗК05.	Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).
ЗК06.	Здатність працювати в міжнародному контексті.
ЗК07.	Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
ЗК08.	Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.
ЗК09.	Здатність приймати обґрунтовані рішення.
ПР01.	Аналізувати теоретичні та методологічні проблеми сучасної історичної науки, критично оцінювати стан проблеми та результати останніх досліджень.
ПР05.	Планувати і виконувати наукові дослідження у сфері історії та археології, висувати та перевіряти гіпотези, обирати методи дослідження, аналізувати результати, обґрунтовувати висновки.
ПР07.	Зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з питань історії та/або археології до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються.
ПР08.	Розширювати актуалізовану джерельну базу за рахунок введення до наукового обігу архівних джерел, опрацювання фондів музеїв, участі у наукових й археологічних експедиціях тощо.
ПР09.	Здійснювати викладацьку діяльність у закладах вищої освіти на основі сучасних освітніх технологій, а також принципів і практик європейських країн.

Структура курсу

Години занять					Тема	Результати навчання
Лекції	практич	ні	Семінари	Лабораторні		
8		6		18	Змістовий модуль 1. Витоки, становлення та еволюціонування української державності у V -XVI ст.	
2					Тема 1. Державність як історико- правовий суб'єкт.	поняття держави та теорії їх виникнення; ознаки і функції держави
		2		3	Тема 2. Зародження державності на території України.	стародавні держави на території сучасної України; Історія формування слов'янського етносу
		2		3	Тема 3. Племені княжіння східних слов'ян.	східнослов'янські племена: виникнення перших державних об'єднань.
2				3	Тема 4. Русь-Україна –	виникнення і становлення руської

Години занять					Тема	Результати навчання
Лекції	практич	Семинар	ькі	Лабораторні		
					імперія східних слов'ян у IX-XIII ст.	держави піднесення і розквіт Київської імперії; політична роздрібненість Русі-України.
				3	Тема 5. Еволюція руської державності у IX – XIII ст.	адміністративно-територіальний устрій Київської імперії; внутрішня політична організація державного устрою; Русь-Україна на міжнародній арені.
2				3	Тема 6. Галицько-Волинська держава (Руське Королівство) у XII - XIV ст.	династії галицьких князів та їх внесок у розбудову Галицько-Волинської держави; адміністративний устрій та управління; зовнішня політика Руського Королівства
2				3	Тема 7. Литовсько-Руська державність. Українські землі у складі Великого князівства Литовського, Руського і Жемойтійського	Велике князівство Литовське та його вплив на українські землі; адміністративно-територіальний поділ у XIV – на початку XV ст.; Подільське князівство. Князі Коріятовичі на Поділлі; організація державного управління Подільського князівства; розвиток міст та зміни у соціальній структурі; Магдебурзьке право в Україні у XIII-XVII ст.
		2			Тема 8. Поділля у складі Великого князівства Литовського, Руського і Жемойтійського	Подільське князівство. Князі Коріятовичі на Поділлі; організація державного управління Подільського князівства.
6		2		12	Змістовий модуль 2. Українська козацька державність XVI-XVIII ст.	
		2		3	Тема 9. Козацька республіка – Військо Запорозьке Низове (Запорозька Січ).	причини утворення козацтва як державницького чинника; політичний і суспільний лад на Запорозькій Січі.;
2				3	Тема 10. Козацька держава Військо Запорозьке. Гетьманат Богдана Хмельницького (1648-1657 рр.).	воєнні та політичні передумови утворення Української гетьманської держави. Державницька концепція Б. Хмельницького;
2				3	Тема 11. Українські державні утворення в другій половині XVII – наприкінці XVIII ст.	причини занепаду української державності. Період Руїни; козацька держава Речі Посполитої (Польщі) 1684-1699 років; державні утворення у складі Російської імперії. Гетьманщина (Військо Запорозьке) у XVIII ст. Слобідська Україна (Слобожанщина) Взаємини Слобідської України і Гетьманщини
2				3	Тема 12. Боротьба за українську державність	державницька діяльність Івана Виговського; гетьман Петро Дорошенко;

Години занять					Тема	Результати навчання
Лекції	Практич	Семинар	Лекції	Лабораторні		
					Гетьманів України у XVII-XVIII ст.	спроби гетьмана І. Мазепи відновити українську незалежність; Конституція гетьмана П. Орлика та її історичне значення
10		14		44	Змістовий модуль 3. Боротьба та відновлення української державності у XX ст.	
		2		3	Тема 13. Українська Центральна рада	історичні передумови формування нової української державності, організаційна структура та повноваження УЦР; державотворча еволюція
		2		3	Тема 14. Українська держава (Гетьманат)	причини зміни формату української державності; гетьман України П. Скоропадський: його бачення державності; Української держави
2				3	Тема 15. Директорія Української народної республіки (УНР)	організація центральної влади Директорії УНР; Головний отаман С. Петлюра;
		2		3	Тема 16. Західноукраїнська народна республіка (ЗУНР).	передумови створення української держави на Галичині і Буковині; очільник Е. Петрушевич; Українська галицька армія (УГА); зовнішня політика ЗУНР.
		2		3	Тема 17. Українські національні державні утворення у 1917-1922 рр.	Холодноярська республіка Гуляйполе – вільна держава батька Н. Махна Гуцульська Республіка Східно-лемківська (Команчанська) республіка Кубанська народна республіка Український далекосхідний рух
2				3	Тема 18. Українське державотворення на Євразійському просторі у 1917-1922 рр.	Національно-культурна ідентичність українців Жовтого Клину, Українська державність на Сірому Клині (Сіра Україна). Національно-державницькі змагання на Далекому Сході – Зелений Клин.
		2		3	Тема 19. Карпатська Україна	створення держави Карпатська Україна; президент А. Волошин.
2				4	Тема 20. Національно-визвольний рух кінця 20-х – початку 60-х рр. XX ст.	Українські організації СБУ і УВО. Е. Коновалець; створення ОУН та її діяльність; лідери націоналістичного руху С. Бандера і А. Мельник; Українська повстанська армія. генерали Р. Шухевич і В. Кук.
		2		4	Тема 21. Боротьба за українську державність у роки Другої світової війни 1940-1945 рр.	Українська Головна Визвольна Рада (УГВР) - вищий державно-політичний орган України у запіллі. Українська повстанська армія (УПА) - як мілітарний інструмент у виборюванні державності (1942-1961 рр.).

Години занять					Тема	Результати навчання
Лекції	Практич	Семинар	Лекції	Самостійн		
2				4	Тема. 22. Більшовицька окупація України. Становлення совєцької державності у 1917-1929 рр.	початок окупації більшовицькою Росією України; входження УСРР до складу Радянського Союзу; УСРР на міжнародній арені.
				4	Тема 23. Українська совєцька державність часів СРСР у 30-х - 80-рр. ХХ ст.	Українська радянська державність у період тоталітарно-репресивного режиму 30-х – початку 50-х років ХХ ст. Структури державного управління з середини 50-х – на початку 90-х рр.
		2		3	Тема 24. Уряд Української Народної Республіки в екзилі (на еміграції). Державний центр Української Народної Республіки (ДЦ УНР) у 1920-1992 рр.	Уряд Української Народної Республіки в екзилі у 20-х - 40-х рр. ХХ ст. Реформування та діяльність ДЦ УНР у другій половині ХХ ст.
2				4	Тема 25. Відновлення української державності на початку 90-х рр. ХХ ст. Боротьба за українську державність у ХХІ ст.	передумови розвалу Радянського Союзу; законодавчі акти (Декларація про державний суверенітет, Акт Незалежності, Конституція 1996 р.); інститут Президентства та Верховна Рада; зовнішня політика України. три українських революції: «Революція на граніті» 1991 р.; «Помаранчева революція» 2004-2005 рр.; «Революція Гідності. Майдан» 2013-2014 рр. та їх історичне значення; курс на євроінтеграцію України, співпраця з НАТО.; агресія Росії, анексія Криму і Донбасу, війна за незалежність.
24		22		74	Всього 120	

Політика освітнього процесу

Нормативна база освітнього процесу доступна за посиланням

<https://kpdі.edu.ua/publiczna-informatsiia/polozhennya-yaki-reglamentuyut-diyalnist-institutu>

Дотримання умов доброчесності	Дотримання положень Кодексу академічної доброчесності НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут».
Очікування	Організація освітнього процесу та відвідування занять відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу в НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»» Оцінювання знань відповідно до «Положення про рейтингову систему оцінювання навчальних досягнень здобувачів Навчально-реабілітаційного

	закладу вищої освіти «Кам'янець-Подільський державний інститут»».
Відвідування занять	Відвідування лекційних та семінарських занять з дисципліни є обов'язковим для всіх студентів відповідно до розкладу.
Відпрацювання пропусків занять	Студент, який пропустив заняття, самостійно вивчає матеріал за наведеними у силабусі джерелами інформаційного забезпечення і ліквідує заборгованість під час консультацій. Відпрацювання пропусків занять відбуваються відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу».
Допуск до екзамену	Відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу» всі студенти, котрі не мають пропусків занять (відпрацювали пропуски занять) допускаються до іспиту.
Підсумкова модульна оцінка	Результати модульного контролю оцінюються за 100-бальною шкалою та доводяться до відома студентів не пізніше трьох днів з часу його проведення із внесенням результатів у документи обліку успішності студентів. Студенти, які до початку сесії мають хоча б з одного модульного контролю (змістового модуля) менше 60 балів, не одержують підсумкову оцінку і не допускаються до екзамену рішенням навчального відділу як такі, що не виконали навчальної програми з дисципліни. Деталі, щодо підсумкового модульного контролю окреслені у «Положенні про організацію освітнього процесу»
Екзаменаційна оцінка	Результати екзамену оцінюються за 100-бальною шкалою і включаються в підсумкову (рейтингову) оцінку з дисципліни з відповідним ваговим коефіцієнтом, як це передбачено у схемі оцінювання (див. нижче у розділі «Розподіл балів, які отримують студенти»).
Підсумкова оцінка з дисципліни	Підсумкова оцінка з дисципліни розраховується як середня арифметична зважена з оцінок змістових модулів, включаючи екзаменаційну (див. нижче у розділі «Розподіл балів, які отримують студенти»).

Верифікація результатів навчання

Шкала оцінювання з навчальної дисципліни у балах за всі види навчальної діяльності, яка переводиться в оцінку за шкалою ECTS та у чотирибальну національну шкалу:

Сума балів за шкалою Інституту	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		Іспит	Залік
90-100	A (відмінно)	Відмінно	Зараховано
82-89	B (дуже добре)	Добре	
75-81	C (добре)		
65-74	D (задовільно)	Задовільно	
60-64	E (достатньо)		
35-59	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)	Незадовільно	Не зараховано
1-34	F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)		

Розподіл вагових коефіцієнтів за змістовими модулями оцінювання складових поточного та підсумкового контролю результатів навчальної діяльності студентів з вивчення дисципліни «Історія державотворення України»:

Іспит:

Змістовий модуль №1				Змістовий модуль № 2			Змістовий модуль № 3 Рейтингова (підсумкова) оцінка за змістовий модуль враховуючи поточне опитування)			Іспит	Рейтингова (підсумкова) оцінка з навчальної дисципліни (100 балів)
20 %				20 %			20 %			40 %	100
T1	T2	...	T8	T9	T...	T12	T13	T..	T25		

Критерії оцінювання складових поточного контролю навчальної діяльності студента

Компетенції (знання, уміння та навички), продемонстровані на навчальних заняттях (практичних, семінарських, лабораторних, враховуючи знання з тем, що виносяться на самостійне опрацювання) оцінюються за 100-бальною системою.

Оцінка в балах (за 100-бальною шкалою) за всі види навчальної діяльності	Критерії оцінювання
98-100	Студент має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності; використовує широкий арсенал засобів для обґрунтування та доведення своєї думки; розв'язує складні проблемні завдання; схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; уміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію; займається науково-дослідною роботою; логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої здібності й нахили; використовує різноманітні джерела інформації; моделює ситуації в нестандартних умовах.
94-97	Студент володіє узагальненими знаннями з навчальної дисципліни, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях; вміє знаходити джерела інформації та аналізувати їх, ставити і розв'язувати проблеми, застосовувати вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності (диспути, круглі столи тощо); спроможний за допомогою викладача підготувати виступ на студентську наукову конференцію; самостійно вивчити матеріал; визначити програму своєї пізнавальної діяльності; оцінювати різноманітні явища, процеси; займає активну життєву позицію.
90-93	Студент володіє глибокими і міцними знаннями та використовує їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та суперечності різних процесів; робить аргументовані висновки; практично оцінює

Оцінка в балах (за 100-бальною шкалою) за всі види навчальної діяльності	Критерії оцінювання
	сучасні тенденції, факти, явища, процеси; самостійно визначає мету власної діяльності; розв'язує творчі завдання; може сприймати іншу позицію як альтернативну; знає суміжні дисципліни; використовує знання, аналізуючи різні явища, процеси.
86-89	Студент вільно володіє вивченим матеріалом, застосовує знання у дещо змінених ситуаціях, вміє аналізувати і систематизувати інформацію, робить аналітичні висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; чітко тлумачить поняття, категорії, нормативні документи; формулює закони; може самостійно опрацьовувати матеріал, виконує прості творчі завдання; має сформовані типові навички.
81-85	Знання студента досить повні, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях; вміє аналізувати, робити висновки; відповідь повна, логічна, обґрунтована, однак з окремими неточностями; вміє самостійно працювати, може підготувати реферат і обґрунтувати його положення.
75-80	Студент правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, оперує базовими теоріями і фактами, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; вміє наводити приклади на підтвердження певних думок, застосовувати теоретичні знання у стандартних ситуаціях; за допомогою викладача може скласти план реферату, виконати його і правильно оформити; самостійно користуватися додатковими джерелами; правильно використовувати термінологію; скласти таблиці, схеми.
70-74	Студент розуміє основні положення навчального матеріалу, може поверхнево аналізувати події, ситуації, робить певні висновки; відповідь може бути правильною, проте недостатньо осмисленою; самостійно відтворює більшу частину матеріалу; вміє застосовувати знання під час розв'язування розрахункових завдань за алгоритмом, користуватися додатковими джерелами.
65-69	Студент розуміє сутність навчальної дисципліни, може дати визначення понять, категорій (однак з окремими помилками); вміє працювати з підручником, самостійно опрацьовувати частину навчального матеріалу; робить прості розрахунки за алгоритмом, але окремі висновки не логічні, не послідовні.
60-64	Студент володіє початковими знаннями, здатний провести за зразком розрахунки; орієнтується у поняттях, визначеннях; самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі.
50-59	Студент намагається аналізувати на основі елементарних знань і навичок; виявляє окремі властивості; робить спроби виконання вправ, дій репродуктивного характеру; за допомогою викладача робить прості розрахунки за готовим алгоритмом.
35-49	Студент мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить спробу знайти способи дій, розповісти суть заданого, проте відповідає лише за допомогою викладача на рівні „так” чи „ні”; може самостійно знайти в підручнику відповідь.
1-34	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні засвоєння окремих термінів, фактів без зв'язку між ними: відповідає на запитання, які

Оцінка в балах (за 100-бальною шкалою) за всі види навчальної діяльності	Критерії оцінювання
	потребують відповіді „так” чи „ні”.

Оцінювання модульних контрольних робіт здійснюється за 100-бальною системою.
Оцінювання захист навчального матеріалу, що виноситься на самостійне вивчення для студентів заочної форми навчання здійснюється за 100-бальною системою.
Оцінювання іспиту здійснюється за 100-бальною системою.

Інформаційне забезпечення курсу: Основна література

1. 25 років незалежності: нариси історії творення нації та держави / Відп. ред. В. Смолій; Кер. авт. кол. Г. Боряк. НАН України. Інститут історії України. Київ : Ніка-Центр, 2016. 796 с.
2. Applebaum Anne. Red Famine. Stalin's War on Ukraine. Published by Signal. New York, 2017. 463 p.
3. Aseyev, Stanislav. In Isolation: Dispatches from Occupied Donbas. Cambridge: Harvard University Press, 2022, 320 p
4. Subtelny Orest. Ukraine: a history. 4th ed. / University of Toronto Press Incorporated. – Toronto, 2009. – 885 p.
5. Skrypnyk, A. & Marchyshyna, A. (2022). “What Belongs to Soldiers, Passes by Them”: Attempts to Overcome Corruption in the Russian Army in the early 19th century. *Skhidnoievropeyskyi istorychnyi visnyk [East European Historical Bulletin]*, 25, 70–79. doi: 10.24919/2519-058X.25.269605
6. Plokhy S. The Gates of Europe : a History of Ukraine / Serhii Plokhy. New York : Basic Books, A Member of the Perseus Books Group, 2015. 432 p.
7. The reconstruction of nations: Poland, Ukraine, Lithuania, Belarus, 1569-1999 / T. Snyder. London ; New Haven: Yale University press, 2003. XV, 365 p.
8. Верменич Я. В. Україна: історичний простір ідентичності / від-й ред. В. А. Смолій. НАН України. Інститут історії України. Київ: Інститут історії України, 2025. 667 с.
9. Вирський Д. На ловах світу: Україна ранньомодерна (XV – середина XIX ст.). Київ: ТОВ "Юрка Любченка", 2025. 304 с.; іл.
10. Влада і суспільство в Україні. Історичний контекст / Відп. ред. В. А. Смолій. НАН України. Інститут історії України. Київ : Інститут історії України, 2013. 506 с.
11. Галушко К. Україна на карті Європи: Україна та українці у картографії від Античності до XX століття: науково-популярне видання. Київ : 2013. 143 с.
12. Галушко К. Український націоналізм. Короткий курс з історії України / Наук. ред. І. Гирич. Київ : 2017. 130 с.
13. Гуржій О. І. Політика українських гетьманів у сфері поземельних відносин (1648–1764) / Відп. ред. В. А. Смолій. НАН України. Інститут історії України. Київ: Інститут історії України, 2025. 258 с.
14. Історія Запорозької Січі / Авт.: В. Смолій, та ін.. Ред. кол.: В. Смолій (відп. ред.), В. Щербак (наук. ред, В. Горобець, О. Гуржій, Т. Чухліб. Київ : Арій, 2015. 240 с.

15. Історія України в особах: Давньоруська держава. Литовсько-польська доба / Авт. кол.: Русина О. В. (кер. авт. кол.). Київ : Україна, 2012. 440 с.
16. Історія України: Хрестоматія / Відп. ред. В. А. Смолій. НАН України. Інститут історії України. Київ : Наукова думка, 2013. 1056 с.
17. Історія цивілізації. Україна. Т. 4: Козацька доба (середина XVII – XVIII ст.) / Упоряд., перед. слово В. М. Горобця. Харків: Фоліо, 2025. 991 с.: іл.
18. Климовський С., Сварник І., Войтович Л., Ващук Д., Блануца А., Черкас Б. Україна: литовська доба 1320-1569. Вид. 2-ге, переробл. / відп. ред. Ю. Ференцева. Київ : ТОВ "Балтія-Друк", 2017. 176 с.
19. Кононенко В. Модернізація Гетьманщини: проекти козацької адміністрації 1687–1764 рр. / Відп. ред. Т. Чухліб. НАН України. Інститут історії України. Київ : Інститут історії України, 2017. 305 с.
20. Литвин В. Будівничі українського національного Відродження XIX–XX ст. Постаті. Ідеї. Візії / За ред. В.А. Смолія. Київ: НАН України. Ін-т історії України, 2021. 463 с.
21. Нариси історії української революції 1917–1921 років / Ред. кол.: В. А. Смолій (голова), НАН України. Інститут історії України. Київ : НВП "Видавництво "Наукова думка" НАН України", 2012. 464 с.
22. Народження країни. Від краю до держави. Назва, символіка, територія і кордони України / Авт. кол.: К. Галушко, А. Гречило, С. Громенко, Г. Єфіменко, М. Майоров; Упоряд. К. Галушко. Харків : 2016. 525 с.
23. Норкус З. Непроголошена імперія: Велике князівство Литовське з погляду порівняльно-історичної соціології імперій / Пер. з лит. П. Білинський. Український науковий інститут Гарвардського університету; Інститут Критики. Київ : Критика, 2016. 440 с.
24. Ричка В. Ярослав Мудрий. "Великий князь, син Володимирів". Київ: Парлам. вид-во, 2023. 272 с.; іл.
25. Скрипник А. Російська імперська військова присутність в Правобережній Україні у XIX ст.: українська історіографія. Осягаючи модерність. Студії та матеріали на пошану Олександра Реєнта / упоряд. Ніколайчук Дмитрій, Шевченко Валентина. Київ : Інститут історії України Національної академії наук України, 2024. 640 с.
26. Скрипник А. Ю. Використання армії в угамуванні соціальних виступів у Правобережній Україні у 20-х-60-х рр. XIX ст // Проблеми історії України XIX – початку XX ст: зб. Київ: Ін-т історії України, 2020. Вип. XXX. С. 70–86.
27. Скрипник А. Ю. Російський військовий чинник у суспільно-політичному та економічному розвитку Правобережної України (1792–1865 рр.) : монографія / Кам'янець-Подільський: Видавець ФОП Зволейко Д. Г., 2016. 612 с.
28. Скрипник А. Ю., Кабачинський М. І. Історія української державності. : навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів не історичних спеціальностей. Кам'янець-Подільський. Тернопіль: ЗУНУ. 2023. 437 с.
29. Україна в цивілізаційних потоках ранньої модерності / НАН України, Інститут історії України. Київ: Академперіодика, 2024. 815 с.

Додаткова література

30. ОУН і УПА в 1945 році: Збірник документів і матеріалів. В 2 ч. / Ред. кол.: Боряк Г. В., Веселова О. М., та ін.. НАН України. Інститут історії України. Київ : Інститут історії України, 2015. 366 с.
31. Пиріг Р. Я. Діяльність урядів гетьманату Павла Скоропадського: персональний вимір / НАН України. Інститут історії України. Київ : Інститут історії України, 2016. 518 с.
32. Пінак Є., Чмир М. Військо Української революції 1917-1921 років / Під заг. ред. К. Галушка. Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2017. 432 с.

33. Поле битви – Україна. Від "володарів степу" до "кіборгів". Воєнна історія України від давнини до сьогодення / Авт. кол.: Б. Черкас, О. Сокирко, А. та ін.. Упоряд. К. Галушко. Харків : 2016. 352 с.
34. Смолій В. А. Інститут влади в політичній системі України (середина – друга половина XVII ст.) / НАН України. Інститут історії України. Київ : Наукова думка, 2014. 244 с.
35. Смолій В. А., Степанков В. С. Богдан Хмельницький. Київ : Арій, 2013. 656 с.
36. Смолій В., Степанков В. Український політичний проект XVII ст.: становлення національного інституту влади / НАН України. Інститут історії України. Київ : Інститут історії України, 2014. 194 с.
37. Таїрова-Яковлева Т. Повсякдення, дозволя і традиції козацької еліти Гетьманщини / Пер. з рос. Т. Кришталовської. НАН України. Інститут історії України. Київ : ТОВ "Видавництво "КЛІО"", 2017. 184 с.
38. Тимченко Р. В. Відносини Української Народної Республіки й Західноукраїнської Народної Республіки (листопад 1918 – квітень 1920 рр.) / Відп. ред. Пиріг Р. Я. НАН України. Інститут історії України. Київ : Інститут історії України, 2013. 347 с.
39. Тіні згаданих предків. Від склавинів до русинів: Прадавня Україна, Русь і походження українців / Авт. кол.: М. Відейко, О. Комар, А. та ін.. Харків : 2016. 352 с.
40. У кігтях двоголавих орлів. Творення модерної нації. Україна під скіпетрами Романових і Габсбургів / Авт. кол.: А. Галушка, І. Гирич, та ін.. Харків : 2016. 352 с.
41. Україна і Литва в XIV–XVI століттях. Політико-правові та соціально-економічні аспекти / Відп. ред. Смолій В. А. Луцьк : ПрАТ "Волинська обласна друкарня", 2011. 256 с.
42. Україна радянська. Ілюзії та катастрофи "комуністичного раю" / Заг. ред. Г. Єфіменка; Харків : 2017. 352 с.
43. Українська Держава – жорсткі уроки. Павло Скоропадський. Погляд через 100 років / Під заг. ред. К. Галушка; Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2018. 336 с.
44. Українська держава другої половини XVII–XVIII ст.: політика, суспільство, культура / Ред. кол.: В. Смолій (відп. ред.), О. Бачинська. НАН України. Інститут історії України. Київ : Інститут історії України, 2014. 671 с.
45. Чухліб Т.В. Гетьмани України-Русі. Донецьк: ТОВ "ВКФ "БАО", 2012. 304 с.
46. Шкільник М. Україна у боротьбі за державність в 1917–1921 рр. Спомини і роздуми / Упоряд. В. Верстюк. Київ : ТОВ "Видавництво "Кліо"", 2016. 512 с.
47. Якубова Л., Примаченко Я. В обіймах страху і смерті. Більшовицький терор в Україні. Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2016. 544 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Сайт Національної академії наук України. URL: <http://www.nas.gov.ua>.
2. Сайт Інституту історії України НАН України. Видання інституту, наукова періодика, зокрема, архів Українського історичного журналу. URL: <http://www.history.org.ua/>.
3. Сайт Інституту української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського. URL: <http://archeos.org.ua/>.
4. Сайт Інституту археології. URL: <http://www.iananu.kiev.ua/>.
5. Сайт Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. URL: <http://www.inst-ukr.lviv.ua/uk/about/>.
6. Сайт Українського інституту національної пам'яті. URL: <http://www.memory.gov.ua>.

7. Сайт Національної академії мистецтв України. URL: <http://academia.gov.ua/>.
8. Сайт громадського проекту «Лікбез. Історичний фронт». Метою є інформування жителів України, Росії чи інших країн про ключові суперечки з приводу того, «що таке Україна», «що таке історія України» і що таке «територія України». URL: <http://likbez.org.ua/uk/>.
9. Сайт інтернет-проекту «Україна Incognita». Масив історичних та краєзнавчих матеріалів, які публікувалися на сторінках газети «День» та у виданнях Бібліотеки «Україна Incognita». URL: <http://incognita.day.kiev.ua>.
10. Сторінка інтернет видання «Українська Правда» - розділ «Історична правда». Статті науковців, журналістів, блогерів, інтерв'ю. Інформацію відсортовано за тегами та історичними періодами. URL: <http://www.istpravda.com.ua>.
11. Голодомор 1932-1933 – сайт Міжнародного благодійного Фонду «Україна 3000». URL: <http://holodomor33.org.ua>.
12. Віртуальний музей ГУЛАГу. URL: <http://www.gulag-museum.org.ua/>.
13. Степан Бандера. Життєпис, книги, статті С. Бандери та про нього. URL: <http://stepanbandera.org/>.
14. Історія Києва в фото і відео. URL: <http://oldkiev.io.ua/>
15. Журнал «Кіно-Театр» – ілюстроване видання, посередник між глядачем та подіями світового театрального і кінопроцесу. Архів номерів за 2001-2015 рр. URL: <http://www.ktm.ukma.edu.ua/arhiv.php>.
16. Сайт Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>.
17. Сайт парламентської бібліотеки. URL: <http://nplu.org>
18. Електронні версії монографій, збірників наукових праць на сайті Інституту проблем сучасного мистецтва НАМ України. URL: <http://mari.kiev.ua/05.htm>.
19. Електронні книги на сайті Інституту культурології Національної академії мистецтв України. URL: <http://www.icr.kiev.ua/ukr/Knigi/>.
20. «Ізборник» — Історія України IX-XVIII ст. Літописи, хроніки та історичні документи, зібрані в основному розділі. Має два дзеркала; головне знаходиться за адресою URL: <http://litopys.org.ua/> допоміжне URL: <http://izbornyk.org.ua/>
21. Портал Hurtom торрент-толока. Близько 250 книг, підручників з історії України та української культури. URL: <https://toloka.to>.
22. Електронна бібліотека diasporiana.org.ua – понад 1500 книг з українознавства та історії України. URL: <http://diasporiana.org.ua/>.
23. Архів журналу «Краєзнавство» у відкритому доступі. Випуски з 1927 по 2022 рр. Статті, присвячені історії краєзнавчого руху, галузям краєзнавства, збереженню, використанню, популяризації пам'яток історії та культури, теорії та практиці музейництва, пам'яткознавства та

туристичної справи, питанням історичної регіоналістики, мікроісторії та історії повсякденності, видатним постатям, висвітлюються сучасні краєзнавчі події. URL:

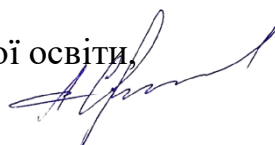
<https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Krajeznavstvo?uselang=uk>

Гарант освітньої програми

Анатолій СКРИПНИК

В.о. завідувача кафедри інклюзивної освіти,
реабілітації та гуманітарних наук

Анатолій СКРИПНИК